

Υπόθεση T-442/03

SIC — Sociedade Independente de Comunicação, SA

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

«Κρατικές ενισχύσεις — Μέτρα που έλαβε η Δημοκρατία της Πορτογαλίας υπέρ του δημόσιου ραδιοτηλεοπτικού φορέα RTP για τη χρηματοδότηση της δημόσιας υπηρεσίας που του έχει παραχωρηθεί — Απόφαση κρίνουσα ότι ορισμένα μέτρα δεν συνιστούν κρατικές ενισχύσεις και ότι τα υπόλοιπα είναι συμβατά με την κοινή αγορά — Χαρακτηρισμός μέτρου ως κρατικής ενισχύσεως — Συμβατότητα με την κοινή αγορά — Υποχρέωση επιμελούς και αμερόληπτης εξέτασης»

Απόφαση του Πρωτοδικείου (πέμπτο τμήμα) της 26ης Ιουνίου 2008 II - 1165

Περίληψη της αποφάσεως

1. *Ενισχύσεις χορηγούμενες από τα κράτη — Έννοια — Επιλεκτικός χαρακτήρας του μέτρου (Άρθρο 87 § 1 ΕΚ)*
2. *Ενισχύσεις χορηγούμενες από τα κράτη — Έννοια — Ενισχύσεις παρεχόμενες από δημόσια επιχείρηση (Άρθρο 87 § 1 ΕΚ)*
3. *Ανταγωνισμός — Επιχειρήσεις επιφορτισμένες με τη διαχείριση υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος — Ανάθεση της παροχής των υπηρεσιών αυτών κατόπιν διαγωνισμού χωρίς τούτο να είναι απαραίτητο (Άρθρο 86 § 2 ΕΚ· πρωτόκολλο του Άμστερνταμ)*
4. *Ανταγωνισμός — Επιχειρήσεις επιφορτισμένες με τη διαχείριση υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος — Ορισμός των υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος — Εξουσία εκτιμήσεως των κρατών μελών (Άρθρο 86 § 2 ΕΚ)*

5. *Ανταγωνισμός — Επιχειρήσεις επιφορτισμένες με τη διαχείριση υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος — Τήρηση, εκ μέρους του δημόσιου ραδιοτηλεοπτικού φορέα, των ποιοτικών προδιαγραφών που έχουν καθοριστεί με την πράξη παραχωρήσεως δημόσιας υπηρεσίας — Αποκλειστική αρμοδιότητα του κράτους μέλους*
(Άρθρο 86 § 2 ΕΚ)
6. *Ενισχύσεις χορηγούμενες από τα κράτη — Διοικητική διαδικασία — Υποχρεώσεις της Επιτροπής — Επιμελής και αμερόληπτη εξέταση*
(Άρθρο 88 § 2 ΕΚ)

1. Η προϋπόθεση της επιλεκτικότητας δεν πληρούται στην περίπτωση κρατικού μέτρου το οποίο, μολονότι παρέχει πλεονέκτημα σε συγκεκριμένη κατηγορία επιχειρήσεων, δεν παρεκκλίνει, εντούτοις, από την κανονική εφαρμογή του συστήματος, αλλά, αντιθέτως, είναι συμφυές με αυτό και συνιστά, ως εκ τούτου, μέτρο ενσωματωμένο στο σύστημα ή, ακόμη, στην περίπτωση που η προκύπτουσα από το εν λόγω μέτρο διαφορετική μεταχείριση δικαιολογείται από τη φύση και την οικονομία του συστήματος.
2. Για να μπορούν κάποια πλεονεκτήματα να χαρακτηριστούν ως ενισχύσεις κατά την έννοια του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ, πρέπει, αφενός, να χορηγούνται άμεσα ή έμμεσα μέσω κρατικών πόρων και, αφετέρου, να μπορούν να καταλογιστούν στο Δημόσιο. Ο καταλογισμός ενός μέτρου στο Δημόσιο δεν μπορεί να στηριχθεί μόνο στο γεγονός ότι αυτό έχει ληφθεί από δημόσια επιχείρηση. Συγκεκριμένα, ακόμη και αν το Δημόσιο ελέγχει μια δημόσια επιχείρηση και ασκεί αποφασιστική επιρροή επί των συναλλαγών της, η πραγματική άσκηση τέτοιου ελέγχου δεν τεκμαίρεται αυτόματα σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση. Πρέπει επίσης να εξετάζεται κατά πόσον οι δημόσιες αρχές ενεπλάκησαν καθ' οποιονδήποτε τρόπο στη λήψη των μέτρων αυτών.

Αν η εθνική νομοθεσία προβλέπει απαλλαγή των δημοσίων επιχειρήσεων από την υποχρέωση καταρτίσεως συμβολαιογραφικής πράξεως, σε περίπτωση μετατροπής τους σε ανώνυμες εταιρίες, η Επιτροπή υποχρεούται να εξετάσει αν, παρά τον ειδικό χαρακτήρα της, η απαλλαγή από τα συμβολαιογραφικά έξοδα δεν συνιστά κρατική ενίσχυση, επειδή η σχετική νομοθεσία δεν θεσπίστηκε για να απαλλαγούν οι δημόσιες επιχειρήσεις από τις επιβαρύνσεις, αλλά απλά εντάσσεται στη λογική του πορτογαλικού νομικού συστήματος.

Συναφώς, ο καταλογισμός στο Δημόσιο ενός μέτρου ενίσχυσης που έχει ληφθεί από δημόσια επιχείρηση μπορεί, ενδεχομένως, να στηριχθεί και σε ορισμένες άλλες ενδείξεις, όπως, π.χ., η ένταξη της επιχείρησης στις δομές της δημόσιας διοίκησης, η φύση των δραστηριοτήτων της και η άσκησή τους στην αγορά υπό συνθήκες συνήθους ανταγωνισμού προς τις ιδιωτικές επιχειρήσεις, το νομικό καθεστώς της επιχείρησης, δηλαδή αν διέπεται από το δημόσιο δίκαιο ή το κοινό εταιρικό δίκαιο, ο βαθμός της εποπτείας που ασκούν οι δημόσιες αρχές

(βλ. σκέψεις 64-67)

επί της διαχείρισης της επιχείρησης ή οποιαδήποτε άλλη ένδειξη από την οποία να συνάγεται στη συγκεκριμένη περίπτωση ότι έχουν εμπλακεί ή ότι είναι απίθανο να μην έχουν εμπλακεί οι δημόσιες αρχές στη λήψη ορισμένου μέτρου, λαμβανομένων υπόψη της εκτάσεως του μέτρου, του περιεχομένου του ή των συνθηκών που δημιουργεί.

(βλ. σκέψεις 93-95, 98-99)

Αυτή η ιδιαιτερότητα της δημόσιας ραδιοτηλεόρασης αποτελεί, άλλωστε, το θεμέλιο της ελευθερίας που αναγνωρίζει στα κράτη μέλη το πρωτόκολλο του Άμστερνταμ όσον αφορά την παραχώρηση της υπηρεσίας γενικού οικονομικού συμφέροντος της ραδιοτηλεόρασης. Η εν λόγω ιδιαιτερότητα εξηγεί και δικαιολογεί το ότι ένα κράτος μέλος δεν μπορεί να υποχρεωθεί να αναθέσει μια τέτοια υπηρεσία με διαγωνισμό, τουλάχιστον οσάκις αποφασίζει να αναλάβει το ίδιο την παροχή της υπηρεσίας αυτής, μέσω δημόσιας εταιρίας.

(βλ. σκέψεις 145, 153-154)

3. Δεν προκύπτει από τη διατύπωση του άρθρου 86, παράγραφος 2, ΕΚ και από τη σχετική νομολογία ότι η παροχή υπηρεσίας γενικού οικονομικού συμφέροντος μπορεί να ανατίθεται σε επιχείρηση μόνον κατόπιν διαγωνισμού.

Ο χαρακτηρισμός της δημόσιας ραδιοτηλεοπτικής υπηρεσίας ως υπηρεσίας γενικού οικονομικού συμφέροντος και όχι ως υπηρεσίας γενικού συμφέροντος χωρίς οικονομικό χαρακτήρα εξηγείται μάλλον από την *de facto* σημασία της δημόσιας ραδιοτηλεόρασης στον τομέα αυτόν, ο οποίος, άλλωστε, έχει ανταγωνιστικό και εμπορικό χαρακτήρα, παρά από τον προβαλλόμενο εμπορικό χαρακτήρα της. Όπως σαφώς προκύπτει από το πρωτόκολλο του Άμστερνταμ, η δημόσια ραδιοτηλεοπτική υπηρεσία είναι «άρρηκτα συνδεδεμέν[η] με τις δημοκρατικές, κοινωνικές και πολιτιστικές ανάγκες κάθε κοινωνίας».

4. Τα κράτη μέλη διαθέτουν ευρεία εξουσία εκτιμήσεως όσον αφορά τον καθορισμό του τι θεωρούν υπηρεσία γενικού οικονομικού συμφέροντος. Επομένως, ο ορισμός των εν λόγω υπηρεσιών από ένα κράτος μέλος μπορεί να αμφισβητηθεί από την Επιτροπή μόνο σε περίπτωση προφανούς σφάλματος.

Εξάλλου, το κοινοτικό δίκαιο δεν απαγορεύει στα κράτη μέλη να ορίζουν την υπηρεσία γενικού οικονομικού συμφέροντος της ραδιοτηλεόρασης κατά τρόπο ευρύ, ώστε να συμπεριλαμβάνεται σε αυτήν η μετάδοση προγραμμάτων γενικού περιεχομένου. Η δυνατότητα αυτή δεν μπορεί να τεθεί υπό αμφισβήτηση επειδή ο δημόσιος ραδιοτηλεοπτικός φορέας ασκεί και εμπορικές δραστηριότητες, όπως η πώληση διαφημιστικού χώρου. Συγκεκριμένα, μια τέτοια αμφισβήτηση συνεπάγεται ότι αυτός καθαυτός ο ορισμός της υπηρεσίας γενικού οικονομικού συμφέροντος της ραδιοτηλεόρασης εξαρτάται από τον

τρόπο χρηματοδότησής της. Μια τέτοια υπηρεσία, όμως, ορίζεται σε σχέση με το γενικό συμφέρον που επιδιώκει να εξυπηρετήσει και όχι σε σχέση με τους πόρους που εξασφαλίζουν την παροχή της.

(βλ. σκέψεις 195, 201-203)

5. Μόνον το κράτος μέλος είναι σε θέση να εκτιμήσει αν ο δημόσιος ραδιοτηλεοπτικός φορέας τηρεί τις ποιοτικές προδιαγραφές που έχουν καθοριστεί με την πράξη παραχωρήσεως δημόσιας υπηρεσίας. Η Επιτροπή υποχρεούται, καταρχήν, μόνο να διαπιστώσει αν ο δημόσιος ραδιοτηλεοπτικός φορέας ελέγχεται από ανεξάρτητο όργανο ως προς το αν ενεργεί σύμφωνα με τους όρους παραχωρήσεως της δημόσιας υπηρεσίας. Μόνον αν από την έρευνα προκύπτουν σοβαρές ενδείξεις ότι ο υφιστάμενος μηχανισμός ελέγχου δεν λειτουργήσει μπορεί η Επιτροπή να εξετάσει τη λειτουργία του εν λόγω μηχανισμού, χωρίς, όμως, να υπερβεί τα όρια της εξέτασης αυτής και, ειδικότερα, να μην υποκαταστήσει το κράτος μέλος στην εκτίμηση της τηρήσεως των ποιοτικών κριτηρίων.

(βλ. σκέψεις 212-214)

6. Κατά τη διαδικασία ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων, οι ενδιαφερόμενοι, εξαιρέσει του οικείου κράτους μέλους, έχουν μόνον το δικαίωμα να μετέχουν στη διοικητική διαδικασία σε βαθμό επαρκή, λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων της συγκεκριμένης περίπτωσης. Στο πλαίσιο αυτό, ο ενδιαφερόμενος που ζητεί από την Επιτροπή να υποχρεώσει το κράτος μέλος να παράσχει ορισμένα πληροφοριακά στοιχεία δεν μπορεί να αξιώσει από την Επιτροπή να ικανοποιήσει το αίτημά του. Στην Επιτροπή απόκειται να εκτιμήσει, ενδεχομένως, τη λυσιτέλεια του αιτήματος αυτού για τις ανάγκες του ελέγχου των επίμαχων μέτρων. Στο πλαίσιο της εκτιμήσεως αυτής, η Επιτροπή μπορεί να λάβει υπόψη της τα στοιχεία που έχει στη διάθεσή της. Πάντως, το γεγονός ότι τα δικαιώματα συμμετοχής και πληροφόρησης των ενδιαφερομένων, εκτός των κρατών μελών, είναι περιορισμένα δεν έρχεται σε αντίθεση προς την υποχρέωση επιμελούς και αμερόληπτης εξέτασης που υπέχει η Επιτροπή στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων. Επομένως, η Επιτροπή διαθέτει μεν ορισμένο περιθώριο εκτιμήσεως, αλλά δεν μπορεί, λαμβανομένης υπόψη της υποχρεώσεως επιμελούς και αμερόληπτης εξέτασης, να μη ζητεί να τεθούν στη διάθεσή της πληροφοριακά στοιχεία τα οποία προκύπτει ότι είναι λυσιτελή για την επιβεβαίωση ή τη διάψευση άλλων σχετικών με την εξέταση του επίμαχου μέτρου στοιχείων, των οποίων όμως η αξιοπιστία δεν έχει αποδειχθεί επαρκώς.

(βλ. σκέψεις 222-225)